

ся банками як необхідний крок до створення до віртуального банку. Віртуальний банк припускає не тільки відмову від традиційної стаціонарної філіальної мережі і перехід на віртуальні канали збуту, але і повну заміну структури банку і форм його взаємодії з клієнтом. Поняття “віртуальний банк” у даний час об’єднує різноманітні електронні фінансові послуги: домашній банкінг (Homebanking), цифровий обмін даних (Electronic Data Interchange), електронний брокераж (Electronic Brokerage), чип-карти, робочі відео конференції (Desktop Videoconferencing), інтерактивне або цифрове телебачення, телефонний банкінг (Telefonbanking) та ін. проте це є лише проміжною стадією на шляху до справжнього віртуального банку, який сформується лише тоді, коли клієнти сприйматимуть інститут банку лише як набір послуг, а не як фізично існуючу організацію.

Комерційним банкам у сучасних умовах, на наш погляд, варто ставити перед собою завдання щодо розвитку та досягнення лідируючих позицій на ринку роздрібних банківських послуг. Для досягнення поставлених цілей їм необхідно запроваджувати в практику нові види банківських послуг. Кожний банк повинен формувати власну політику на ринку роздрібних банківських послуг, враховуючи такі чинники як фінансовий стан, місцезнаходження, мережу філій, клієнтську базу. Тому на практиці політику комерційних банків на зазначеному сегменті ринку доцільно розробляти у вигляді цілісної концепції. Основними принципами політики комерційних банків на ринку роздрібних повинні стати персоналізація обслуговування, комплексність обслуговування, партнерство, раціональність позицій при врахуванні власних інтересів, створення комфортних умов обслуговування клієнтів.

*К. В. Парипа, аспірантка Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СИСТЕМНО ВАЖЛИВИХ БАНКІВ

Остання світова фінансова криза виявила прогалину у сфері регулювання діяльності системно важливих фінансових установ. Після банкрутства Lehman Brothers регуляторні органи більшості країн здійснювали вливання додаткових коштів у системно важливі банки за рахунок податкових надходжень і збільшення державної заборгованості. Дії органів влади попередили руйнування банківських систем і поширення більш негативних макроекономічних наслідків, проте, досить високою ціною. Таким чином, досі невирішеним залишається питання розробки стратегії регулювання глобальних системно важливих фінан-

сових установ для забезпечення стійкості банківських систем у майбутньому. А звідси постає проблема визначення системно важливих банків, тобто розробка об'єктивних критеріїв оцінювання значимості великих банків для цілей регулювання.

У науковій літературі питання системної важливості широко досліджується, починаючи з виступу Конгресмену США Стьюарта Б. МакКінні 1984 р., який першим вжив вираз “занадто великий, щоб збанкрутувати” (“too big to fail”) по відношенню до банку “Континенталь Іллінойс” (“Continental Illinois”), що згодом отримав державну допомогу у розмірі 4,5 млрд. дол. США.

Фінансова консолідація та глобалізація сприяла зростанню кількості установ, насамперед, банків, які можуть вважатися системними. Визначення системної значимості кожного банку виявлення є першим кроком до управління ймовірним ризиком. Встановивши критерії, що дозволяють розподіляти банки на системно важливі та ні, можна розробити адекватне регулювання для кожної з категорій.

На сучасному етапі розвитку наукової думки визначення “системно важливий банк” можна розглядати з трьох позицій: 1) через поняття “системний ризик”; 2) шляхом дослідження якісних характеристик; 3) на основі кількісних методів.

Для визначення терміну “системно важливий банк” можна використати трактування МВФ системного ризику: “ризик порушення процесу надання фінансових послуг, який (і) викликав порушенням частини чи всієї фінансової системи, а також (ii) несе в собі загрозу негативних наслідків для реального сектору економіки”. Таким чином, банк, який може генерувати означений ризик, є системно важливим.

За аналогічним підходом в українському законодавстві характеризується “системний банк”: банк (або інша установа), неможливість функціонування якого (якої) спричиняє значний вплив на функціонування банківської системи України в цілому внаслідок великого обсягу його (її) операцій, розгалуженої мережі філій та інших факторів.

По-друге, дослідження ключових характеристик банку дозволяє зробити висновок щодо системної значимості. Такими показниками можна вважати розмір банку, ступінь взаємозв'язку з іншими елементами фінансової системи, рівнем запозичених коштів та різницею у залучених та наданих коштів по строкам, а також можливістю інших банків швидко перейняти на себе роль та виконувати функції досліджуваної установи.

Окремої уваги заслуговують кількісні методи аналізу “системної важливості”, що включають в себе індикаторний підхід, мережевий

аналіз, оцінювання внеску банку в системний ризик “зверху вниз” і “знизу вверх”.

З метою заповнення регуляторного пробілу Базельський комітет з банківського нагляду запропонував нову методологію з оцінювання системної значимості глобальних системно важливих банків, в основі якої лежить система показників, які роблять банк критично важливим у забезпеченні фінансової стійкості банківської системи. Система кількісних показників подана в 5 категоріях, що відображають: 1) розмір банку; 2) взаємопов’язаність з іншими установами; 3) відсутність конкурентів у наданні властивих йому послуг (замінність); 4) глобальна (кросс-юрисдикційна) діяльність; 5) складність. Вона доповнюється якісним описом від регуляторних органів.

На нашу думку, Базельська методологія відповідає цілям глобального рівня, проте Центральні банки країн світу в межах національних економік повинні доповнювати індикаторний підхід більш широким описом якісних характеристик та проведенням мережевого аналізу. Адже критерії системної важливості, запропоновані Базельським комітетом є досить складними, потребують збору великого масиву статистичних даних, унеможливають самостійну оцінку банку своєї значимості. Що стосується першого підходу, то він є найпростішим для розуміння, проте несе найменшу практичну цінність, так як не передбачає диференційованої системи регулювання банків за ознакою системної важливості.

*С. Б. Манжос, доц., Т. Ю. Педяш, магістр,
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка*

АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПРОБЛЕМНОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ БАНКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В умовах банківської кризи та економічної нестабільності діяльність банків України виявилась дуже пов’язаною з проблемою неповернення кредитів, до чого призвело різке зниження кредитоспроможності позичальників, тобто неможливість своєчасного та в повному обсязі повернення одержаних позичок.

Через недосконале управління ризиками у банківській системі України значно погіршилась якість кредитного портфелю, що призвело до збиткової діяльності багатьох банків. Аналіз якості кредитного портфеля банківської системи України свідчить, що якщо за 2006–2011 рр. обсяг наданих кредитів збільшився приблизно у три рази, то простроче-